Doç.Dr. Aykut KENTLİ

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

HAFTANIN HEDEFİ

Çalışma hayatında etiği tanımlayabilmek,

Etik kurallarının yer aldığı ulusal ve uluslararası yasal/yasal olmayan düzenlemeleri belirleyebilmek,

Temel etik ve mühendislik değerlerini karşılaştırabilmek,

Özerklik, gizlilik, mesleki bağımsızlık ve sosyal sorumluluk kavramlarını açıklayabilmek.

ETİK:

Kavram olarak tarifi; bireylerin toplumda ve birbirleriyle kurmuş oldukları ilişkiler sonucu ortaya çıkan ahlaki görevler ve zorunluluklarla ilgili olarak; neyin doğru, neyin yanlış, neyin iyi, neyin kötü olduğuna ilişkin değerleri araştıran ve bunlarla ilgilenen bir disiplin dalıdır.

Daha genel bir anlamda ise etik kavramı, ahlak felsefesi olarak da adlandırılmaktadır.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

ÇALIŞMA HAYATINDA ETİK

Halkın kendi kendine oluşturduğu hiçbir yazılı metine dayanmayan kanunlara Etik Kuralları (kanunları) denir.

Etik kural ve kanunlar;

Değerleri ve kuralları netleştirir,

Mesleki gruplaşmayı kolaylaştırır,

Sosyolojik açıdan toplumsal güveni aşılar,

Kişisel olarak, disipline etmek için bir çerçeve oluşturur.

İş Ahlakı

Ahlak, belli bir dönemde belli insan toplulukları tarafından benimsenmiş olan ve toplum içinde insanların davranışlarını ve birbirleriyle ilişkilerini düzenlemek amacıyla başvurulan, töresel davranış kurallarının ve ilkelerinin bütünüdür. Ahlak alanı koşullardan bağımsız, "doğru" ya da "yanlış" olarak adlandırılan davranışları kapsamaktadır.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

ÇALIŞMA HAYATINDA ETİK

ETİK İLE AHLAK ARASINDAKİ FARKLAR

ЕТІК	AHLAK
Etik, insanların birbirleriyle ilişkilerinde yol gösterici davranış kurallarına dayalı bir sistemdir.	Ahlakı, çoğu zaman dini inançların (manevi değerlerin) parçası olan kuralları ve bu kurallara göre uyulması gereken davranış ilkelerini içerir.
Hukuka, düşünmeye ve felsefeye dayalı davranış ilkelerini içerir.	Ahlak ilkeleri görecelidir, töreseldir ve toplumdan topluma değişkenlik gösterir.
Etik ilkeleri evrenseldir ve herkes (tüm toplumlar) için geçerlidir.	

İŞYERİ HEKİMLİĞİ VE İŞ GÜVENLİĞİ UZMANLIĞI ETİĞİ

Adaletli olma ilkesi,

Amaç ve misyona bağlılık ilkesi,

Araştırmalarda geçerli, duyarlılığı ve seçiciliği yüksek testler seçme ilkesi,

Aydınlatılmış onam alma ilkesi,

Ayrım yapmadan sağlığa ve özel yaşama saygılı olma ilkesi

Ayrım yapmama (gözetmeme) ilkesi,

Bilimsel bilgiye katkı ilkesi,

Çalışanı bilgilendirme ve eğitme ilkesi,

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

ÇALIŞMA HAYATINDA ETİK

Çıkar çatışmasından kaçınma ilkesi,

Diğer İSG profesyonelleriyle iletişim ilkesi,

Dürüstlük ve tarafsızlık ilkesi,

Etki altında kalmama ilkesi,

Gerçeğe uygun rapor yayınlama ilkesi,

Hasta sırrını saklama (mahremiyet) ilkesi,

Hediye almama ilkesi,

Hesap verebilme ilkesi,

Hizmet standartlarına uyma ilkesi,

İletişim ve açık işbirliği ilkesi,

İnceleme ve araştırma ilkesi,

İşverenin, işçilerin, sendikaların ve yetkili diğer makamların desteğini ve işbirliğini isteme ilkesi,

İşyeri sağlık kayıtlarının (gizli tıbbi kayıt dosyalarına kaydetme) gizliliği ilkesi, İşyeri sırlarının gizliliği ilkesi,

Kullanılan hasta bilgisinde hasta kimliğini koruma ilkesi

Mesleki bağımsızlık ilkesi,

Mesleki bilgilerini kötü amaçlar için kullanmama ilkesi,

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

ÇALIŞMA HAYATINDA ETİK

Saygınlık ve güven ilkesi,

Sözleşmelerde bağımsız çalışma ilkesi,

Sözleşmelerde etik kurallara yer verme ilkesi,

Tanıda bilimsel bilgi ve teknik yeterliliğe dayanma ilkesi,

Taraflar arasındaki çıkar çatışmalarının içine girmeme ilkesi,

Teknik açıdan kusursuz, kolay uygulanabilir, basit yöntemler seçme ilkesi,

Topluma hizmet bilincinin yaygınlaştırılması ilkesi,

Toplumun refahı, can ve mal güvenliği ilkesi,

Toplum ve çevrenin korunması ilkesi,

Uzman görüşüne başvurma ilkesi,

Vicdani kanaatine göre hareket etme ilkesi,

Yeterlilik ve doğruluk ilkesi,

Yetkili makamları bilgilendirme ve desteğini alma ilkesi,

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

ÇALIŞMA HAYATINDA ETİK

TIBBİ DEONTOLOJİ NİZANNAMESİ (1960)

Ayrım yapmadan sağlığa ve özel yaşama saygılı olma,

Hastanın sırrını saklama (mahremiyet ilkesi-yasal...),

Kullanılan hasta bilgisinde hasta kimliğini koruma,

Meslek bilgilerini kötü amaçlar için kullanmama,

Mesleki uygulamalarına ticari yön vermeme ve haksız menfaat temin etmeme,

Mesleğini icra ederken (işveren-işçi-işçi örgütlerinin) baskısı altında olmama, vicdani kanaatine göre hareket etme,

Hizmet sunumunda güven, gizlilik ve eşitlik ilkelerine uyma,

Bilgilendirme, uygulama, testler ve tıbbi araştırmalar için hasta onayı alma,

Tanıda bilimsel bilgi ve teknik yeterliliğe dayanma,

Gerektiğinde uzman görüşüne başvurma,

İşverenin, işçilerin, sendikaların ve yetkili diğer makamların desteğini ve işbirliğini isteme,

Mesleki etkinliklerini sürdürürken, din, dil, ırk, inanç, cinsiyet, coğrafi ayırım farkı gözetmemeli,

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

MÜHENDİSLİK ETİK KURALLARI

Tarafsız ve gerçeğe uygun resmî rapor yayınlama,

Görevlerini yerine getirirken en önde, toplumun sağlığını, refahını, can ve mal güvenliğini tutmalı,

Mesleki konularda işveren veya müşteri ayrımı yapmadan güvenilir vekil olarak davranmalı ve taraflar arasındaki çıkar çatışmalarının içine girmemeli,

İşverenin ve işyerinin meslek sırlarını, ticari ve ekonomik durumlarını gizli tutmalı,

İşyerlerinde sağlık ve güvenliği titizlikle ve ertelemeksizin koruma ve geliştirme,

Yalnızca yeterli oldukları alanlarda mesleki hizmet üretmeyi hedef ve ilke olarak kabul etme,

Mesleki bilgilerini ve kültürlerini sürekli geliştirirler,

Mesleki etkinliklerini, tüm meslektaşlarının güvenini kazanacak bir biçimde ve mesleğin saygınlığına azami özen göstererek sürdürme,

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

ULUSLARARASI ETİK İLKELER

Uluslararası ilişkiler

Tehlikeli işlerin gelişmekte olan ülkelere taşınması,

Tehlikeli atıkların gelişmekte olan ülkelere taşınması,

Ucuz işgücünden yararlanma

İzin verilen limitler açısından ülkeler arası farklılıklar

Bilimsel araştırmalarda izin (endüstri izni)

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

İSG Profesyonelleri İçin Uluslararası Etik Kurallar

«ICOH: Uluslararası İş Sağlığı Komitesi»

1-) Amaç ve Danışmanlık

Kişiyi Korumak

İşletmeyi Korumak

Üretim ve Kaliteyi Artırmak

İşçilerin sağlık-güvenliğini korumak ve desteklemek

Güvenli ve sağlıklı bir iş ortamı oluşturmak

İş verimini ve kaliteyi artırmaktır

2-)Bilgi ve Uzmanlık

Çalışanlara birincil koruma hizmeti vermek;

Çalışma ortamını bilmeli (Çalışma Ortamı Gözetim),

Çalışanların özelliklerini bilmeli,

Kaynakta kontrol için en iyi yöntemi önerebilmeli,

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

3-)Politika ve Program Geliştirme

Geliştirdikleri İSG politika ve programları ile;

Yönetimi ve işçileri bilgilendirmeli,

Risk değerlendirmesi yapmalı,

- 1-)Tehlikelerin olmamasını sağlamalı
- 2-)Tehlikeleri zamanında fark etmeli,
- 3-)Tehlike halinde, zararlı sonuçları en aza indirmeli,

4-)Önleme ve Hızlı Hareket Etme

Teknik açıdan kusursuz ve kolaylıkla uygulanabilen basit önlemler seçilmeli,

İş, riski bir iş ise, hızla hareket tarzı benimsenmeli,

Bunun için;

Değerlendirmelerinde açık olmalı,

Düşüncelerini iletmede net olmalı,

Gerektiğinde diğer profesyonellere danışmalı,

Yönetimi ve işçileri bilgilendirmelidir.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

5-)İyileştirici Eylemlerin İzlemi

Bir riskin kaldırılmasının işveren tarafından reddi söz konusu olduğunda; Üst düzey yönetime konunun önemini, ilgili İSG koruma standardını ve

işverenin işyerinde yasaları uygulama yükümlülüğünü anımsatmalı ve kaygılarını yazılı olarak açıkça dile getirmeli,

kaygılarını yazın olarak açıkça ülle getirileli,

İşçileri ve kuruluştaki temsilcilerini bilgilendirmeli, yetkili makamlarla iletişim kurmalıdır.

6-)Ticari Sırlar

Çalışmalar sırasında farkına vardıkları endüstriyel ve ticari sırlar gizlenmelidir.

Ancak (İstisnalar);

İşçilerin ve toplumun güvenlik ve sağlığını koruma açısından gerekli olan bilgileri saklamamalı,

Gerektiğinde ilgili yasanın uygulanmasını izlemekle görevli yetkili makama danışmalıdır.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

7-)Sağlık İzlemi

İSG'nin hedefleri, izlem yöntemleri ve işlemleri, işçilere açıkça ifade edilmeli, işçilerin onayı alınmalı,

Bu yöntemlerin ve işlemlerin uygunluğu ve geçerliliği saptanmalı, olası olumlu ve olumsuz sonuçlar, onay alma işleminin bir parçası olarak düşünülmeli,

Sağlık izlemi, yetkili makamca onaylanmış bir iş sağlığı profesyoneli tarafından gerçekleştirilmelidir

8-)İşçiyi Bilgilendirme

Sağlık izlem sonuçları işçilere açıklanmalı,

İşe giriş muayeneleri kurallara uygun yapılmalı,

İşçilere, işiyle ilgili kuşkularını belirtmeli ve bu konuda bir başvuru formu hazırlanmalıdır.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

9-)İşvereni Bilgilendirme

Yönetimle paylaşılacak bilgiler;

Yasalarla saptanmış muayene sonuçları,

Planlanan çalışmalar için uygunluk,

İş ile ilgili veya mesleksel tehlikelere maruz kalmada tıbbi bakımdan gerekli sınırlamalarla ilgili konular,

Not: Diğer konularda gerekli görüldüğü kadarıyla ilgili işçinin onayı alınarak yönetime bilgi verilir.

10-)Üçüncü Kişilere Yönelik Tehlike

İşçinin sağlık durumu ile yürütülen işin 3. şahısların güvenliğini tehlikeye sokma olasılığı varsa;

İşçi durumdan açık şekilde haberdar edilmeli,

Özellikle tehlikeli bir durumda, yönetim ve ulusal yönetmeliklerce gerekli ise yetkili makam 3. kişileri korumak için gerekli önlemlerden haberdar edilmeli,

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

11-)Biyolojik İzlem ve Araştırma

Biyolojik testler işçinin sağlığının korunması için geçerli ve uygun olmalı,

Prensip olarak işçinin sağlığına karşı tehlike içermeyen, noninvaziv yöntemler tercih edilmeli,

İnvazif bir araştırma yapılacak ise, işçinin aydınlatılmış onamına sunularak, en yüksek profesyonel standartlara göre gerçekleştirilmelidir.

12-)Sağlığın Desteklenmesi

Sağlık eğitimi ve taramasının tasarım ve uygulama aşamalarında, hem işverenin hem de işçilerin katılımını istemelidir.

13-)Toplumun ve Çevrenin Korunması

İşletmedeki çalışmalar veya işlemler sonucu doğabilecek mesleksel ve çevresel tehlikelerin önlenmesi amacıyla;

- -Tanımlama,
- -Değerlendirme,
- -Tanıtma,
- -Haberdar etme.....işlemleri uygulanmalıdır.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

14-)Bilimsel Bilgiye Katkı

İş tehlikelerinden bilimsel toplulukları, halk sağlığı ve işçi yetkililerini tarafsız olarak haberdar etmeli, yeni ve amaca uygun önleme yöntemlerini bildirmeli,

Araştırmalar sağlam bir bilimsel temele oturtulmalı, tasarlamalı, yürütmeli ve bağımsız bir etik kurulu tarafından uygun biçimde değerlendirilmeli, tıbbi ve diğer araştırmalara ilişkin etik ilkeleri izlemelidir.

15-)Yeterlilik, Doğruluk ve Tarafsızlık

Yargılar bilimsel bilgiye ve teknik yeterliğe dayanmalı ve gerektiğinde uzman görüşüne başvurulmalı,

İş sağlığı profesyonelleri doğruluk ve tarafsızlıklarına olan güveni tehlikeye atabilecek yargılardan, öneri ve etkinliklerden kaçınmalıdırlar.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

16-)Profesyonel Bağımsızlık

İşlerini yürütmede tam bir profesyonel bağımsızlık aramalı, bunu sürdürmeli ve gizlilik kurallarına dikkat etmeli,

Mesleksel riskler konusunda, işveren, işçi ve temsilcilerine önerilerde bulunurken, hiçbir koşul altında yargılarının ve beyanlarının bir çıkar çatışmasından etkilenmesine izin vermemelidirler.

17-)Eşitlik, Ayrım Gözetmeme ve İletişim

İş sağlığı hizmeti verdikleri insanlarla güven, gizlilik ve eşitliğe dayanan bir ilişki kurmalı,

Hiçbir ayrım gözetilmeksizin, tüm işçiler eşit olarak değerlendirilmeli

Kendi aralarında, üst düzey yönetim personeliyle ve işçilerin temsilcileriyle açık iletişim kanalları kurmalı ve bunu sürdürmelidir.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

18-)İş Sözleşmelerinde Etik Hüküm

Sözleşmelerine etik hüküm konulmasını istemeli ve bu etik hüküm, özellikle profesyonel standartları, yönerge ve etik kuralları içermeli,

İşlevlerini beklenen profesyonel standartlara ve etik ilkelere göre yürütmelerine izin vermeyen iş sağlığı uygulaması koşullarını kabul etmemeli,

İş sözleşmeleri, yasal sözleşmeye bağlı ve taraflar arasında kılavuzluğu içermeli,

19-)Kayıtlar

Uygun bir gizlilik ölçüsü içerisinde yeterli kayıt tutmalı,

Bu tür kayıtlar çalışma ortamının izlemine ilişkin verileri, iş öyküsü gibi kişisel verileri ve iş riskleri ile ilgili öykü, mesleksel tehlikelere maruz kalma konusunda kişisel izlem ve uygunluk sertifikaları gibi iş sağlığı verilerini içermeli,

İşçilerin, çalışma ortamının izlemine ilişkin verilere ve kendi sağlık kayıtlarına erişimi sağlanmalıdır.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

20-)Tıbbi Gizlilik

Bireysel tıbbi veriler ve tıbbi araştırma sonuçları, iş sağlığı hekimi ya da iş sağlığı hemşiresinin sorumluluğu altında korunmalı,

Tibbi veriler hakkında ulusal yasalara ve sağlık profesyonelleri ile tibbi meslek sahipleri için ilgili ulusal etik kurallara göre düzenlenmelidir.

21-)Toplu Sağlık Verileri

Bireysel olarak tanınma olanağı bulunmayan durumlarda, işçi gruplarının sağlığını ve güvenliğini koruma görevlerinde yardımcı olmak amacıyla, işçi gruplarına ait bütün sağlık verileriyle ilgili bilgi ilgililere açıklanmalı,

İş kazaları ve meslek hastalıkları, ulusal yasalara göre yetkili makamlara bildirilmelidir.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

22-)Sağlık Profesyonelleriyle İlişki

İş sağlığı hekimi, işçinin kişisel hekimini ya da hastane tıbbi personelini, yaptığı işlem ve gereken tıbbi bilginin ya da verinin amacı hakkında bilgilendirmeli,

İş sağlığı hekimi ya da hemşiresi, eğer gerekliyse işçinin onayı ile kişisel hekimine, işçinin sağlık durumu, risk oluşturan işteki tehlikeler, mesleksel riskler ve sorunlar hakkında bilgi verebilir.

23-)Suistimalle Mücadele

Etik ilkelere aykırı olduğunu düşündükleri işlem ve uygulamaları tanımlamalı, değerlendirmeli ve bunlara dikkat çekmeli, gerektiğinde yetkili makamları haberdar etmeli,

Örnek; Özellikle iş sağlığı verilerinin kötü kullanımı, bulguların gizlenmesi, alıkonması, tıbbi gizliliğin ihlal edilmesi, bilgilerin bilgisayara konması bu tip yetersizliğe dair örneklerdir.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

24-)Sosyal Taraflarla İlişkiler

İnsan onuruna saygı göstermek ve iş sağlığı uygulamasının kabul edilebilirliğini ve etkinliğini artırmak amacıyla,

«Tam bir profesyonel bağımsızlığın ve tıbbi gizliliğin korunmasını garanti etmenin gerekliliği konusunda, işverenleri, işçileri ve temsilcileri bilinçlendirmelidir.»

25-)Etiği Destekleme ve Denetim

İş etiği açısından gerekli adımların atıldığından emin olabilmek amacıyla, etkinliklerin profesyonel olarak denetimine ilişkin bir program başlatmalıdırlar.

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

İŞ SAĞLIĞI ETİĞİ / İŞ SAĞLIĞI PROFESYONELLERİ

ETİK DEĞERLERE UYMAMANIN OLUMSUZ SONUÇLARI

İşini Kaybetme

Yozlaşmanın Kurumsallaştırılması

Saygınlığını Kaybetme

Müşterisini Kaybetme

Etik Değerlerin Önemini Yitirmesi

Toplumdan Soyutlanma

İmajının Zedelenmesi

Anemik Davranışların Yaygınlaşması

Güvenirliğini Yitirme

İş Birliğinin Zayıflaması

ETİK DEĞERLERE UYMAMANIN OLUMSUZ SONUÇLARI

Kişisel Benliğin Zarar Görmesi

Grup Çalışmalarının Etkililiğini Yitirmesi

Mesleksel ve Örgütsel Bağlılığın Zayıflaması

Kurum İçi İletişimin Zarar Görmesi

Özsaygının Yitirilmesi

Örgütsel Bağlılığın Zayıflaması

Çalışma Arkadaşlarıyla İlişkilerin Bozulması

Kişisel İmajın Bozulması

© Marmara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

ILGİNİZE TEŞEKKÜRLER